

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสวัสดิการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการการส่งเสริมพัฒนาการของบุตรในพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสวัสดิการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๓. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของมารดาบิดา ในการนำหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสวัสดิการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก งานวิทยานิพนธ์ทั่วไป รวมทั้งเอกสาร งานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ สัมภาษณ์ (Interview) เชิงลึกโดยการสังเกตการอย่างมีส่วนร่วมในหน่วยสวัสดิการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้มีการสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ หลักพุทธธรรมในการการส่งเสริมพัฒนาการของบุตรในพระพุทธศาสนา

จากการได้ศึกษาวิจัยนี้ได้พบว่า หลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรได้ การอบรมเลี้ยงดูบุตร ให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เป็นปกติเหมาะสมตามวัย แล้วยังต้องมีการดูแลให้บุตรมีความรักความเมตตา มีคุณธรรมจริยธรรม ต่อเพื่อนมนุษย์ เพื่อนร่วมโลก แม้กระทั่งต่อสัตว์ ทำให้เด็กรู้จักเห็นอกเห็นใจไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง ผู้อื่น และประเทศชาติ การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ของบิดามารดาและผู้ดูแลเด็ก จึงมีความสำคัญที่จะทำให้บุตรมีพัฒนาการ พฤติกรรมไปในทางที่ดี สมวัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ การอบรมสั่งสอนบุตรต้องไม่ละเลยการปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี บิดามารดาควรมุ่งเน้นให้บุตรเติบโตเป็นคนดีด้วย ไม่เฉพาะแต่เป็นคนฉลาดเท่านั้น เพราะคนฉลาดแต่จิตใจชั่วร้าย เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น การปลูกฝังให้บุตรมีคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต จะทำให้บุตรกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น หลักพุทธธรรมที่นำมาปลูกฝังส่งเสริมพัฒนาการให้บุตร ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เกิดการพัฒนาที่ดี มีดังนี้ ไตรสิกขา ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ฆราวาสธรรม ๔ เบญจศีล เบญจธรรม ทิศ ๖

๕.๑.๒ บทบาทการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทางหน่วยสาธิตฯ ได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บุตรในความดูแลมีพัฒนาการที่ดี โดยได้มีการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของหน่วยสาธิตฯ ร่วมกับบิดามารดา โดยมีการส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่ดี สมวัยทุกด้าน ส่งเสริมให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์กับการใช้ชีวิต สนับสนุนส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรของมารดาบิดา ส่งเสริมด้านกายภาพ และมีการพัฒนาวิชาการ และการวิจัยการดูแลเด็กวัยทารกและหัดเดิน

กิจกรรมทั้ง ๖ ประการนี้ ช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้บุตรมีพัฒนาการ ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยได้มีการวางแผน คัดกรอง กระตุ้นส่งเสริมบุตรที่มีพัฒนาการล่าช้า พร้อมทั้งติดต่อกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินการในการดูแลเด็ก(บุตร) เป็นไปอย่างสะดวกเอื้อต่อการช่วยเหลือให้บุตรมีพัฒนาการไปในทางที่ดี ได้มีการส่งเสริมพัฒนาการบุตร โดยใช้คู่มือ DSI ได้แก่ ๑) ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ การเคลื่อนไหวร่างกาย ๒) ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา ๓) ด้านการเข้าใจภาษา ๔) ด้านการใช้ภาษา และ ๕) ด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองและสังคม ให้บุตรมีพัฒนาการที่สมวัย ให้การดูแลเวลาบุตร ไม่สบายมีภาวะของร่างกายไม่ปกติ ดูแลให้บุตรได้รับอาหารตามวัยอย่างเหมาะสม ถูกต้อง อาหารที่จัดให้เด็กต้องสะอาด ปลอดภัย ไม่เกิดอันตรายกับบุตร เพื่อให้บุตรมีภาวะโภชนาการที่สมวัยและนำไปสู่พัฒนาการด้านต่างๆ ที่ดีด้วย ดูแลเรื่องการเจริญเติบโตและความสุขสบายของร่างกาย โดยการป้อนข้าว นม น้ำ การนอนหลับพักผ่อน มีการเปิดเพลง Classic ให้ฟังเป็นประจำให้เหมาะสมตามเวลาเพราะเพลงแต่ละเพลงมีจังหวะที่แตกต่างกันในการกระตุ้นพัฒนาการของบุตรเช่น กระตุ้นในเคลื่อนไหวร่างกาย กระตุ้นการรับประทานอาหาร ให้นอนหลับ และให้มีสมาธิจดจ่อกับกิจกรรมที่ทำให้เพียงพอสอดคล้องความต้องการของบุตร และดูแลความสะอาดส่วนต่างๆของร่างกายให้มีความสุข ความอบอุ่นทั้งกายและใจ มีการพูดคุยอธิบายให้บุตรได้เข้าใจเหตุและผล อีกทั้งมีการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีกับบุตร เช่น สวดมนต์ไหว้พระ ไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุขทุกชนิด และที่สำคัญมีเวลาเล่นกับบุตร ฝึกให้บุตรได้ทำด้วยอะไรด้วยตนเอง ส่งเสริมในด้านการให้ การแบ่งปัน เริ่มจากการให้คนในครอบครัวก่อน กับเพื่อน กับผู้ที่

ต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนขอทาน คนพิการ หรือการให้อาหารแก่สัตว์เลี้ยง รู้จักการยินดี ชื่นชมกับการกระทำดีของผู้อื่น เริ่มจากคนใกล้ตัวของบุตรหรือตัวบุตรเอง เวลาใครทำดีมีการพูดคุยยอชมเชยให้บุตรได้เห็นได้ยินดีก็จะซึมซับการมีน้ำใจ ถ้าเป็นตัวบุตรต้องได้รับทั้งคำพูดน้ำเสียงที่แสดงถึงความยินดี และที่สำคัญการสัมผัสร่างกายเด็กจะรับรู้ถึงการทำความดีที่ได้รับสิ่งที่ดี การให้รู้จักเหตุและผลในเหตุการณ์ต่างๆ ผลจากการกระทำ ผูกให้บุตรได้รับประสบการณ์ด้านต่างๆ ด้วยตนเอง โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งต้องเหมาะสมตามวัยของเด็ก กระตุ้นพัฒนาการด้วยการไม่ปิดกั้นในสิ่งที่ถูกต้อง ให้เด็กเล่นตามพัฒนาการ โดยจะคอยเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด และกระตุ้นด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่เสริมพัฒนาการจากเดิม โดยการหาความรู้เพิ่มเติม โดยอ่านหนังสือ ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมหลากหลายบุตรจะได้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เหมาะสมตามวัย

ในการศึกษาบทบาทการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุตรในทุกๆ ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ยังปลูกฝังให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นรากฐานในการใช้ชีวิตอย่างมั่นคงและมีความสุข ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

๕.๑.๓ วิเคราะห์บทบาทของมารดาบิดา ในการนำหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มารดาบิดาและผู้มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูเด็ก จึงต้องมีคุณสมบัติ มีคุณความดีที่เพียบพร้อม ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้บุตรมีความเจริญเติบโต อย่างมีความสุข และเป็นคนดี คนเก่ง มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีพัฒนาการที่ดี เพราะบิดามารดาเป็นทิศเบื้องหน้า ได้เลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิด มารดาบิดาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมบุตร โดยนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร ทุกด้านทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้นำหลัก ไตรสิกขา ๓ ขรवासธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ศีล ๕ ทิศ ๖ เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตร ดังนี้

๑) พัฒนาการด้านร่างกาย ผลจากการศึกษาพบว่า มารดาบิดาได้นำหลักพุทธธรรม (ขรवासธรรม ๔) มาปฏิบัติในการส่งเสริมดูแลอบรมสั่งสอนบุตร โดยการกระทำอย่างตรงไปตรงมา แสดงออกตามความเป็นจริง พูดจริง ทำจริง ในส่วนของการดูแลร่างกายจะต้องอาศัยการสังเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ (อามิส) เรื่องอาหารให้บุตรได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน เพียงพอ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย ตรงต่อเวลาที่ร่างกายของบุตรต้องการ ให้บุตรมีร่างกายเจริญเติบโต และการจัด

กิจกรรมต่างๆในการส่งเสริมในด้านนี้ทำให้บุตร ต้องรู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ เวลาบุตรมีปฏิริยาที่ไม่เหมาะสมเวลากระตุ้นให้บุตรรับประทานเพราะบางครั้งบุตรเบื่อกับที่จะรับประทานและมีความอดทนในการปรุงอาหารบางครั้งสภาพร่างกายและภูมิอากาศไม่เอื้อต่อการหาวัตถุดิบ มีความเสียสละเวลาส่วนตัวในการดูแลบุตร เพื่อที่จะทำให้บุตรได้รับความรักความอบอุ่น มีความปลอดภัย มีพัฒนาการที่ดี มีการเจริญเติบโต มีน้ำหนัก ส่วนสูง ไปในทิศทางที่ดี สมส่วน เหมาะสมตามวัย ทำให้บุตรมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง สามารถเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้คล่องแคล่วว่องไว

๒) พัฒนาการด้านอารมณ์ ผลจากการศึกษาพบว่า มารดาบิดาได้มีการใช้หลักธรรม (พรหมวิหาร ๔) มาส่งเสริมให้บุตรในด้านจิตใจ เป็นผู้มีจิตใจที่ดีงาม มีความซื่อสัตย์จริงใจ ไม่อิจฉา ริษยาใคร มีคุณธรรม มีความรักความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น ต่อสัตว์ มีความเสียสละ พากบุตรไปทำบุญที่วัด มีความอดทนต่อการทำงาน ต่อการรอคอย การอบรมสั่งสอนส่งเสริมพัฒนาการบุตร มารดาบิดาเป็นบุคคลที่สำคัญในการกระทำดูแลตั้งแต่บุตรยังเล็กเพราะการที่บุตรได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีงามมาตั้งแต่เล็กๆ จะทำให้บุตรมีความเคยชิน จนสามารถปฏิบัติตนให้มีความสุข มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส รู้จักให้ รู้จักการแบ่งปัน สามารถควบคุมอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ไม่พึงปรารถนาได้ดี เป็นบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง ไม่อ่อนไหวกับสิ่งที่ยั่วยุ ฝึกบุตรให้มีสมาธิที่มั่นคง สามารถข่มใจต่ออารมณ์ต่างๆที่มากกระทบ ทำให้มีจิตใจที่มั่นคง มีความเบิกบาน มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นปกติสุข บุตรจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพเป็นบุคคลที่สังคมต้องการในอนาคต

๓) พัฒนาการด้านสังคม ผลจากการศึกษาพบว่า มารดาบิดาได้ส่งเสริมให้บุตรโดยใช้หลักธรรม (สังคหวัตถุ ๔) ประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา ที่เกี่ยวข้องกับสังคมส่วนรวม เป็นไปเพื่อความถูกต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน โดยการส่งเสริมให้บุตรมีระเบียบวินัยในการกิน การนอน การช่วยเหลือตนเองในด้านต่างๆ เช่น การรับประทานอาหารเอง การใส่เสื้อผ้า การอาบน้ำ แปรงฟัน และยังคอยสั่งสอนเรื่องกิริยามารยาท กฎระเบียบพื้นฐานของสังคม และรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองต่อสังคม มารดาบิดาต้องคอยสั่งสอนส่งเสริมให้บุตรอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เล็กๆ เพื่อให้มีความเคยชิน ซึมซับในการทำความดีโดยไม่ใช้การบังคับ จะทำให้การปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลในธรรมอย่างเป็นนิสัย การปลูกฝังให้บุตรมีศีล ๕ เป็นพื้นฐานชีวิต โดยเว้นจากการเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น เว้นจากการละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น เว้นจากการล่วงเกินของรักของหวง เว้นจากการกล่าวคำเท็จ เว้นจากการดื่มสุรายาเสพติดและของมีเมาทุกชนิด ส่งเสริมบุตรให้เป็นคนที่มีจิตใจดี อ่อนโยนเอื้อเฟื้อ แบ่งปันผู้อื่น อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

๔) พัฒนาการด้านสติปัญญา (ไตรสิกขา ๓) ผลจากการศึกษาพบว่า มารดาบิดาได้ส่งเสริมให้บุตรเข้าใจสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลเบื้องต้นตามวัย มีทัศนคติความเห็นที่ถูกต้องตามความเป็น

จริง เช่น เห็นและรู้ เข้าใจในสิ่งไหนที่เป็นคุณและเป็นโทษ รู้จักแยกแยะถูกผิด ส่งเสริมให้บุตรคิดเป็นตามหลักของเหตุและผล สามารถคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจอย่างถูกต้องด้วยปัญญาตามความเป็นจริง ส่งเสริมให้บุตรได้ฟัง ได้อ่าน เขียน และมีการสนทนาเพื่อให้บุตรได้รับภาษาในการสื่อสารเพราะบุตรในวัยนี้ต้องได้รับการกระตุ้น และได้ส่งเสริมให้บุตรได้เรียนรู้ในสิ่งที่ประโยชน์และละเว้นในสิ่งที่เป็นโทษ พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุตรได้เกิดการเรียนรู้กับประสบการณ์ชีวิตจริงเพื่อที่จะได้รู้และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดสติปัญญาของบุตรได้อย่างสมวัย

จากการสังเกตช่วงการสัมภาษณ์ทำให้ได้รู้ถึงการปฏิบัติและส่งเสริมของประชากรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรในหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็กคณะพยาบาลศาสตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่นำหลักพุทธธรรมมาใช้ถึงแม้จะไม่มีรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนแต่ก็ได้นำหลักธรรมมาใช้ได้ดี และสิ่งที่เห็นคือ ได้นำหลักธรรม ทิศ ๖ มาใช้แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ไม่ได้พูดถึงแต่ได้ปฏิบัติคือ ได้สอน ได้ส่งเสริมให้บุตรได้กระทำและรู้หน้าที่ของตนเอง สอนไม่ให้บุตรทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่เหมาะสม และสนับสนุนในการทำความดี มีประโยชน์ และให้ความรู้ทั้งทางด้านการศึกษา ให้ความรู้ในด้านการใช้ชีวิตในการพึ่งพาตนเอง ด้วย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่างานวิจัยเล่มนี้จะเกิดประโยชน์ต่อบิดามารดาและผู้ดูแลเด็ก ในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ รวมถึงส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม เพราะในสังคมปัจจุบันน่าเป็นห่วง หวังแต่ให้บุตรเป็นเด็กเก่ง ฉลาด แต่ไม่ได้คำนึงถึงความสุขความต้องการของบุตรอย่างแท้จริง และบุตรได้ซึมซับการเลี้ยงดูที่มีแต่การแข่งขันจึงทำให้เกิดการเห็นแก่ตัว มีความอิจฉากลัวที่ผู้อื่นจะได้ดีกว่าตน จึงทำให้สังคมมีแต่คนเห็นแก่ตัว ไม่มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ช่วยเหลือกันอย่างบริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การนำหลักธรรมมาส่งเสริมเด็กให้เป็นคนดี จะพัฒนาให้เป็นคนเก่งได้ แต่คนเก่งจะพัฒนาให้เป็นคนดีนั้นยากกว่า และผู้ใหญ่ควรรู้หลักธรรมถึงจะนำไปถ่ายทอดให้เด็กได้นำไปปฏิบัติ และผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะสำหรับผู้สนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการบุตร ดังนี้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาระหว่างบ้านกับโรงเรียน
๒. ศึกษาเปรียบเทียบการนำหลักธรรมมาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของโรงเรียนในเมืองและชนบท ว่ามีความแตกต่างและเหมือนกันอย่างไร
๓. ศึกษาค้นคว้าปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์หลักธรรมในการส่งเสริมการพัฒนาบุตร